

คำบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “จิตตสมปยุตต – ธรรมทั้งหลายที่ประกอบพร้อมกับจิต, ธรรมทั้งหลายที่สัมปยุตต์กับจิต”

จิตตสมปยุตต อ่านตามภาษาบาลีว่า จิต - ตะ - ล้า - ปะ - ยุต - ตะ มาจากคำว่า จิตต (จิต, ใจ, ธรรม
ที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) กับคำว่า สมปยุตต (ประกอบพร้อม, สัมปยุตต์) จึงรวมกัน
เป็น จิตตสมปยุตต เขียนเป็นไทยได้ว่า จิตตสัมปยุตต์ แปลว่า ธรรมทั้งหลายที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต
เป็นอีก ๑ คำที่แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมประเภทหนึ่ง คือ เจตสิกทั้งหลายนั่นเอง เพราะเหตุว่าเจตสิก
ทั้งหลายเป็นธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต

ข้อความในพระอภิธรรมปิฎก อัมมสังคณีปกรณ์ ได้แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมที่เกิดประกอบ
พร้อมกับจิต ดังนี้

ธรรม สัมปยุตต์กับจิต เป็นไฉน?

เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ สภาวธรรมเหล่านี้ ชื่อว่า ธรรม สัมปยุตต์กับจิต

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้สภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงทุกอย่างทุกประการตามความเป็นจริง เมื่อ
ทรงตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระมหารูณาที่จะแก้กุลสัตว์โลกให้ได้เข้าใจธรรมตามพระองค์ด้วย พระองค์จึงทรง
แสดงพระธรรมประกาศพระศาสนา ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว **พระธรรมคำ
สอนทั้งหมดพระองค์ทรงแสดงให้เห็นเข้าใจสิ่งที่มีจริง** ไม่พ้นไปจากสภาพธรรมที่มีจริงทางตา ทางหู ทางจมูก
ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ซึ่งเมื่อจะกล่าวให้สั้นกว่านั้น คือ ไม่พ้นไปจากนามธรรม กับ รูปธรรม และสั้น
ที่สุด คือ ธรรมนั่นเอง ธรรมทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีจริง แม้ไม่เรียกชื่อ ก็ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น ย่อม
ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตนๆ แต่ต้องใช้ชื่อ เพื่อให้รู้ว่ากำลังพูดถึงธรรมอะไร อันจะเป็นเครื่องส่องให้ผู้ฟัง ผู้
ศึกษาได้เข้าถึงลักษณะของสภาพธรรมนั้นๆ ตามความเป็นจริง

เมื่อได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกไปตามลำดับ ก็จะเข้าใจว่า ธาตุรู้ หรือ
สภาพรู้ นั้น มี ๒ อย่าง ได้แก่ จิต เป็นสภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์ และ อย่างที่สอง
ได้แก่ เจตสิก คือ สภาพธรรมที่เกิดร่วมหรือประกอบพร้อมกับจิต ดับพร้อมกับจิต รู้อารมณ์เดียวกันกับจิต
และสำหรับในภูมิที่มีขั้น ๕ ก็อาศัยที่เกิดที่เดียวกันกับจิตด้วย ตัวอย่างของเจตสิก เช่น โลภะ (ความโลภ,
ความติดข้องต้องการ) โทสะ (ความโกรธ) โมหะ (ความไม่รู้) ศรัทธา (ความเลื่อมใส, ความผ่องใสแห่งจิต) สติ
(ความระลึกเป็นไปในกุศลธรรม) ปัญญา (ความเข้าใจถูกเห็นถูก) วิริยะ (ความเพียร) อโลภะ (ความไม่โลภ)
อโทสะ (ความไม่โกรธ) สัญญา (ความจำ) เวทนา (ความรู้สึก) เป็นต้น เป็นธรรมแต่ละอย่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเหตุ
ตามปัจจัย กระทำกิจหน้าที่ของตนๆ แล้วก็ดับไปไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้ว่า **ไม่มีใครทำอะไรเลย
เพราะมีแต่สภาพธรรม กล่าวคือ จิตและเจตสิก เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่เท่านั้นจริงๆ**

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกันกับจิต ก็ได้แก่เจตสิกนั่นเอง ซึ่งเจตสิกทั้งหลายนั้น ไม่
ต้องไปแสวงหาที่ไหนเลย เพราะมีจริงๆ ในชีวิตประจำวัน การที่จะเข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง
ได้นั้น ไม่ใช่คิดเอง แต่ต้องได้อาศัยพระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ทุกขณะที่
จิตเกิดขึ้นจะต้องมีเจตสิกเกิดร่วมด้วยทุกครั้ง ตามควรแก่ประเภทของจิตนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นอกุศล
จิต ก็จะมีอกุศลเจตสิก เช่น อหิริกะ(ความไม่ละอายต่ออกุศล) อนอตตัปปะ(ความไม่เกรงกลัวต่อโทษภัยของ
อกุศล) อุทธัจจะ (ความฟุ้งซ่าน ไม่สงบแห่งจิต) โมหะ (ความไม่รู้) เป็นต้น เกิดร่วมด้วย และในทางตรงกัน
ข้าม ถ้าเป็นกุศลจิต ซึ่งเป็นจิตที่ดีงาม ก็จะมีเจตสิกฝ่ายดี เช่น ศรัทธา (ความเลื่อมใส, ความผ่องใสแห่งจิต)
สติ (สภาพที่ระลึกเป็นไปในกุศล) หิริ (ความละอายต่ออกุศล) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อโทษภัยของ
อกุศล) เป็นต้น เกิดร่วมด้วย

แม้ว่าจิตจะเป็นใหญ่เป็นประธานในการทำกิจรู้แจ้งอารมณ์ แต่จะเกิดโดยปราศจากเจตสิกไม่ได้ เช่น ถ้า
ผัสสะไม่กระทบอารมณ์ สัญญาไม่จำอารมณ์ เจตนาไม่ชวนขวยจัดแจงในอารมณ์ หรือมนสิการไม่สนใจใน
อารมณ์ เป็นต้น จิตก็ย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้ อุปมาเหมือนกับพระราชามือจะเสด็จไปไหน ก็มีได้เสด็จไป
พระองค์เดียว แต่ทรงแวดล้อมด้วยหมู่อำมาตย์ข้าราชการ พระราชาทรงเป็นใหญ่ เป็นประธานของหมู่
อำมาตย์ข้าราชการ ทั้งหมดทั้งปวงนั้นแสดงถึงความเป็นจริงของธรรม เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่าง
นั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อประโยชน์แก่สาวกผู้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม จะได้รับรู้ตาม
ความเป็นจริงว่าเป็นธรรมที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่ใช่เรา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ประโยชน์สูงสุดของการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาในชีวิตประจำวัน เพื่อความ
เข้าใจถูก เห็นถูก เพื่อละคลายความไม่รู้ ละคลายความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เพื่อขัดเกลา
กิเลสของตนเองเป็นสำคัญ ธรรมเป็นสิ่งที่มีความจริง มีจริงในขณะนี้ แต่เพราะไม่รู้ จึงต้องฟังต้องศึกษา เพื่อ
จะได้เข้าใจอย่างถูกต้อง บุคคลผู้ที่ตั้งใจฟังตั้งใจศึกษาด้วยความเคารพละเอียดรอบคอบ ย่อมจะได้
ประโยชน์จากพระธรรมตามกำลังปัญญาของตนเอง ปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นไป
ตามลำดับ เป็นที่ฟังทั้งในโลกนี้และสะสมเป็นที่ฟังต่อไปในภายหน้าอีกด้วย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗